

KONSEKVENSANALYSER

NAFO - seminaret

04.05.07

Kjell Arne Larsen

M. Wolf (chief editor): "What is the purpose of *JABA*?"

D. Baer: "It is for the publication of applications of the analysis of behavior to problems of social importance."

1967

- The Beatles: Sgt Pepper's Lonely Hearts Club Band
- JABA utgir første nummer av tidsskriftet
- 6-dagerskrigen Israel – Egypt
- Folketrygden innføres
- Høyrekjøring i Sverige

To utvalgte studier fra JABA

- Jones & Azrin (1969): stamming/dysphemi
Gode resultater, men "kunstig" tale. Talen ble vurdert av andre.
- McMichael & Corey (1969): "Keller-kurs"
College studenter som fikk Personalized System of Instruction (PSI) fikk bedre eksamensresultater enn studenter på tradisjonelle kurs. Likte kurset bedre.
- Hvis tiltaket er effektivt er det likegyldig hva brukeren mener?

Hvis deltakerne ikke liker behandlingen?

- Unngår behandlingen, slutter eller klager underveis og i ettertid.
- Tilbudet får dårlig rykte
- Samfunnet vil sannsynligvis slutte eller i mindre grad anbefale behandlingen
- Gode resultater og fornøyde klienter er en overbevisende kombinasjon!

Sosial validitet

- Målene må være sosialt signifikante (betydningsfulle)
- Prosedyrene må være aksepterte i samfunnet
- Effektene må være sosialt betydningsfulle
- Er brukerne fornøyde med resultatet – inklusiv eventuelle bieffekter?

To metoder (Kazdin, 1977)

- Sosial sammenligning: observere "vanlige" menneskers atferd.
- Subjektiv evaluering: rådføre seg med "betydningsfulle andre."

Hold deg normal!

- Norges forskningsråds konsensusrapport om behandling av depresjon i allmennpraksis: "undersøkelser tyder på at bare annenhver pasient med alvorlig depresjon blir funnet. Alvorlig deprimerte får ofte verken korrekt diagnose eller optimal behandling" (2000)
- 5 av 28 psykiatriforetak ligger an til å styrke budsjettene sine i 2004 sammenlignet med 2003. Det til tross for at Stortinget aldri har bevilget så mye penger til psykiatrien som i år. Det er bevilget 750 millioner kroner mer i år, til psykiatrien, enn i fjor (Nrk, PULS).
- En undersøkelse som forsker Tor Inge Romøren ved forskningsinstituttet NOVA har gjort viser at hver tredje psykisk utviklingshemmet som klager på kommunale vedtak, får medhold hos fylkesmannen. Men det hjelper ikke alltid. Fylkesmannen har da ikke sanksjonsmuligheter overfor kommunene, og det svekker jo rettsikkerheten ytterligere.
- 80 000 feilbehandles i norske sykehus (Nrk, PULS)

HVORFOR KONSEKVENSANALYSER?

- Def: Forhåndsvurdere/beregne et utfall av ulike operasjoner/aksjoner
- Vanskeligere å beregne framtidig kompleks atferd enn mekaniske operasjoner
- Kontinuerlige situasjonsvurderinger og løpende beslutningsprosesser på atferd
- Langsiktige konsekvenser

Konsekvenser av konsekvenser

- Ansvarsreformen, habiliteringsplan
- Individuelle planer (IP):
Kommunehelsetjenesteloven,
Spesialisthelsetjenesteloven, Psykisk helsevernlov
- Individuelle opplæringsplaner (IOP)
- Kvalitetsreformen i høyere utdanning:
systemer som dokumenterer kvalitet
- Sykehusreformen

HVORFOR KONSEKVENSANALYSER?

- Konsekvensanalyser forut for valg
- Etisk teori; pliktetikk, konsekvensetikk og formålsetikk
- Konsekvensanalyser kan gi midlertidig bedre forståelse – kontinuerlig prosess
- Skal resultere i gode begrunnede handlinger

KONSEKVENSANALYSER

- Ta med synergieffekten: ekstra effekt
- Behovet for samordning er stort, hvis ikke:
- Negativ krysspåvirkning: endringer i en sektor medfører negative resultater for andre
- Problemenes innbyrdes påvirkning blir ikke oppdaget, løses lokalt

KONSEKVENSPANALYSER

- Dersom valg inneholder verdipremisser vil skjønn og subjektivitet spille inn
- Maktforhold og kunnskap påvirker vektlegging i konsekvensanalyser
- Risikoanalyse består i å undersøke usikkerheten i de variablene som inngår i en konsekvensanalyse

KONSEKVENSPANALYSER

Hovedtrinn

- Problem eller behovsavklaring:
 - før og etter analyse
 - er problemet en følge av en utvikling
 - trenger vi en god løsning for framtiden
 - begge modelltyper er viktige
- Kartlegging av alternativer
 - hensiktsmessig utvalg
 - "brainstorming"

KONSEKVENSPANALYSER

Hovedtrinn

- Analyse av alternativer
 - utvalg av sannsynlige faktorer
 - nullalternativet
- Evaluering av alternativer
 - hvilke konsekvenser alternativene medfører
 - vanskelig å skille subjektive og objektive
 - målet er en liste med handlingsalternativer
 - pro et contra-liste

KONSEKVENSPANALYSER

Hovedtrinn

- Beslutning eller handling
 - grundig diskusjon av alternativene
 - og av begrunnelser og interesser
- Gruppeavgjørelse
 - kollektiv rasjonalitet
 - se bort fra irrelevante alternativer
 - enighet ved flertall
 - makt, stilling, sterk argumentasjon unngås
- Valg og beslutninger markerer slutten på konsekvensanalysen

KONSEKVENSANALYSER

Hovedtrinn

- Modell Svein Arne Jessen (1995):
- Grunnlaget er et problem eller behov
- Kartleggingsfase hvor relevante muligheter for løsning avklares
- En analysefase der alle relevante muligheter vurderes
- Begrunnelse av ulike analyseresultater som veies opp mot hverandre

KONSEKVENSANALYSER

Hovedtrinn

- Påvirkes av type problem og verdigrunnlag
- Ut fra begrunnelser og analyse:
- En bestemt slutning
- En bestemt handling
- Dette blir igjen årsak til nye problemer eller behov som fører til punkt 1
- Fordelen er å kunne prøve ut konsekvenser i en modell før de realiseres

Sjekklister

- Uklare mål
- Urealistiske mål
- Manglende kompetanse
- Samarbeidsproblemer
- Forsterkerproblem
- Metodeproblem
- Organisering.... osv.

KONSEKVENSANALYSER

- Cost-Benefit Analysis (kost-nytte analyse)
- Få fram mulige positive og negative konsekvenser for ulike aktører før endring gjennomføres
- Brukeren, personalet, lærer, familie, medelever, kolleger, andre nærpersioner og den ansvarlige for programmet
- Glimrende brukervedvirkning

KONSEKVENSANALYSER

- Eksempel skole
- Positive konsekvenser for lærer:
 - Ros i stedet for korreksjon
 - Positiv interaksjon med eleven
 - Undervisning blir positivt
 - Registrerer framgang
 - Bedre kontroll
 - Bedre miljø i klassen

KONSEKVENSANALYSER

- Negative konsekvenser for lærer:
 - Merarbeid som registrering, møter osv.
 - Endre egen atferd
 - Uheldig for klassemiljøet
 - Urettferdig med forsterkere
 - Kan oppleve å mislykkes

KONSEKVENSANALYSER

- Positive konsekvenser for barnet:
 - Lykkes med skolearbeid
 - Oppfattes mer positivt av andre
 - Får venner, synergieffekter
 - Ferdigheter som kan generaliseres
 - Fra negativ til positiv "sirkel"
 - Får mer ros enn "kjeft"

KONSEKVENSANALYSER

- Negative konsekvenser for barnet:
 - Stigmatisering
 - Flaut å få spesialundervisning
 - Taper faglig på å bli tatt ut av klassen
 - Erting / mobbing fra andre
 - Negativ selvevaluering
 - Må endre atferd

KONSEKVENSANALYSER

- Positive konsekvenser for deg selv:
 - Fornøyd med å lykkes
 - Hjulpet et barn til en bedre skolehverdag
 - Økt egen kunnskap og kompetanse
 - Kan overføres til andre
 - Får ros fra foreldre, lærere, PPT
 - Økt status

KONSEKVENSANALYSER

- Negative konsekvenser for deg selv:
 - Bruker mye tid på lesing, planlegging m.m.
 - Har ikke kontroll over rammebetingelsene
 - Redd for å mislykkes - prestisje
 - Vanskelig å koordinere
 - Kan forverrer situasjonen

KONSEKVENSANALYSER

- Argumentene gis en verdi (1-3) i forhold til hvor realistiske og viktige de er
- Planlegg hvordan du kan redusere mulige ulemper
 - God planlegging
 - Informasjon
 - Motivasjon
 - Alternativer

KONSEKVENSANALYSER

- Eks. på enkelt skjema
- For viktige involverte
- Hvis du oppriktig kan konkludere med at fordelene er større enn ulempene kan du fortsette arbeidet

Mulige positive konsekvenser	Mulige negative konsekvenser

KONSEKVENSANALYSER

- Bidrar til innsikt og realisme
- Involverende for bruker og nærpåsoner
- Kvalitetssikrer tjenestetilbudet
- Reduserer sjansen for å mislykkes
- Krever solid faglig argumentasjon
- Samarbeid med andre når du finner mulige fordeler og ulemper

Konklusjon?

- "Social validation methods could be used to select the behaviors for treatment and to set criteria about when normalization has been achieved for a particular person. Treatments could be evaluated by the extent to which they achieve socially validated criteria." (Kazdin & Matson, 1981)

Litteratur:

- Cooper, J.O., Heron, T.E. & Heward, W.L. (1987) *Applied Behavior Analysis*. Columbus , Ohio 43216 : Meril Publishing Company
- Gelfand, D.M. & Hartmann, D.P. (1986). *Child Behavior Analysis and Therapy*. New York: Pergamon Press
- Jessen, S.A. (1995). *Konsekvensanalyser i praktisk prosjektarbeid*. Oslo: TANO
- Kazdin, A.E. & Matson, J.L. (1981). Social validation in mental retardation. *Applied Research in Mental Retardation*, 2, 39-53.
- Wolf, M.M. (1978). Social validity: The case for subjective measurement or how applied behavior analysis is finding its heart. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 11, 203-214.